

KLAIPĖDOS KRAŠTO OIKONIMŲ JAN ALZEIK, ANDULEN / GREGER ZCEYP, WITTBLIND KILMĖ

Rolandas Kregždys

Lietuvos kultūros tyrimų institutas

1. Trumpa Klaipėdos krašto toponimų tyrimo ypatumų apžvalga

Tiriant Klaipėdos krašto, arba Mažosios Lietuvos šiaurinės dalies palei Nemuno žemupį ir Baltijos jūrą, oikonimus¹, be detalios fonomorfoliginės bei semantinės analizės, grįstos vidinės rekonstrukcijos metodika, dėmesys pirmiausiai atkreiptinas į itin svarbų, nuo XIII a. iki XX a. pirmosios pusės šioje teritorijoje vakarų germanų vokiečių vykdytą savosios kultūros ekspansiją (plačiau žr. LE XII: 25–30; dar žr. Kiseliūnaitė 2020: 4, 7; Kregždys 2022: 90).

Nekyla abejonių, kad minėtų žemių vietovardžių kadastras buvo sudaromas, remiantis germaniškuoju pavyzdžiu (plačiau žr. Kiseliūnaitė 2020: 8–9)². Todėl interpretuojant Klaipėdos krašto toponimų grafinę raišką, t. y. formaliją jų pateiktį, kuri gali turėti lemiamos reikšmės, atskleidžiant onimo kilmę, itin svarbu atsižvelgti į jau minėtą vakarų germanų vietovardžių fiksavimo tradiciją ir jai būdingus niuansus³.

---

¹ Apie jų įvairaus tipo ir pobūdžio sąvodus plačiau žr. Kiseliūnaitė 2020: 11–22; dar žr. Kregždys 2023.

² Apie tokį dėsningumą byloja ir latvių toponimų kadastro sudarymo ypatumai (plačiau žr. Kregždys 2022a: 34–35).

³ Apie juos plačiau žr. FrG 72, 113; Young, Gloning 2004: 201; dar žr. Kregždys 2020: 214, 2022a: 32, 35–37.

2. Jan Alzeik

Kretingalės seniūnijos išnykęs kaimas *Jan Alzeik* pirmą kartą paminėtas 1670 m. Paisant vokiškosios grafikos dėšningumų, vėlesnio laikotarpio dokumentuose šio oikonimo grafemos -z- pateiktis įvairuoja:

Alszeicken 1725, *Alsegen* Jahn 1736, *Alszeigken Jahn* 1785, *Altzeicken Jan* 1802, *Alzeicken Jahn* 1834, *Alseiken-Jahn* 1849, *Altzeicken Jahn (Alszeiken)* 1860, *Altszeiken* 1875, *Alßeiken Jahn* 1912, *Alsekai / Alszeiken-Jahn* 1923

(plačiau žr. Kiseliūnaitė 2020: 61)⁴

Siekiant atskleisti šio toponimo kilmę, itin detaliai analizuotini visi jo grafinės raiškos variantai, remiantis skirtinga struktūrinių elementų fiksacija, t. y. pučiamųjų priebalsių ir jų derinių (resp. ligatūrų) bei afrikatų alternacija, plg. -s- ↔ -β- ↔ -z- ↔ -sz- // -z- ↔ -tz- ↔ -tsz-. Tiesa, iki šiol linkstama tik konstatuoti tokį priebalsių įvairavimą, bet nesigilinti į jo priežastis, lyg tai būtų neaktuali problema (plg. Kiseliūnaitė 2020: 32).

Šio oikonimo etimologinė analizė grindžiama Kazimiero Būgos (III: 418) pateikta faktografija, t. y. ji siejama su avd. lie. dial. *Alséika* ‘žemaičio pavardė’, vartotu jau XVI a. pabaigoje (1590 m. [žr. Kiparsky 1939: 260]), ir sub. lie. dial. *alséika* ‘dusulingas žmogus’, kuris, *Lietuvių pavardžių žodyno* autorių teigimu (žr. LPŽe), suponavo minėtą asmenvardį. Todėl rekonstruojama lytis top. lie. *Alseikiaĩ (žr. Kiseliūnaitė 2020: 61).

Toks aiškinimas labai patrauklus, tačiau menkai tikėtinas būtent dėl grafinės minėtų formų analizės stokos. Minėtina, kad pučiamojo /s/ grafinių variantų resp. s ↔ β ↔ z ↔ sz vartoseną būdinga įvairaus laikotarpio ir dialektų vokiečių raštams⁵, tačiau grafemos s ir afrikatos /tz/ resp. ligatūrų tz ↔ tsz pakaita vakarų germanų rašto paminklų tyrėjų **neminima**⁶.

Remiantis šio onimo pavyzdžiais su **afrikata** /ts/ (resp. *Altzeicken Jan* 1802, *Altzeicken Jahn* 1860, *Altszeiken* 1875), anksčiau minėta etiologinė sąsaja su sub. lie. dial. *al-s-éika* ‘žmogus, kuris turi dusulį’ (žr. LKŽe) kelia pagrįstų abejonių. Be to, pritarti tokiai sąsajai negalima ir dėl arealinio faktoriaus: šio dialektizmo vartoseną užfiksuota tik pietų žemaičių raseiniškių (t. y. tik **viename** punkte – Kelmėje [LKŽe]), o **ne** vakarų žemaičių plote, kuriam priklauso analizuojamas onimas *Jan Alzeik* (dar žr. 7 išn.).

⁴ Dar plg. top. lie. *Alfeiken Jahn / Alfeiken* 1821 (žr. NTSGW I: 15).

⁵ Plačiau žr. FrG 72, 113; Jordan 1995: 35; Young, Gloning 2004: 200; dar žr. Kregždys 2020: 213, 221.

⁶ Plačiau žr. FrG 72, 113; Zhirmunskij 1948: 93, 98; Eis 1958: 26; Young, Gloning 2004: 201; dar žr. Kregždys 2020: 221.

Akcentuotina, kad Sabine Jordan (1995: 36) nurodė **abejotiną** v. v. ž. **s** ir la. (skolinių) **c** /tz/ atitiktį, plg. jos pateikiamus iliustracinius pavyzdžius: sub. la. *dancis* ‘šokis’ ← sub. v. v. ž. *dans*, nors yra ir sub. v. v. ž. *danz* ‘šokis’ (LW 153), sub. la. *cābelis* ‘sabalas’ ← sub. v. v. ž. *sābel* ‘t. p.’, nors užfiksuotas ir sub. v. v. ž. *zabil* ‘t. p.’ (LW 621), sub. la. *cedele* ‘bilietas’ ← sub. v. v. ž. *sēdel(e)*, nors yra ir sub. v. v. ž. *cedele* / *tzedula* ‘t. p.’ (LW 678), sub. la. *cederes* ‘pelūno nuoviras nuo kirminų’ ← sub. v. v. ž. *sēdewer*, nors vartoti sub. v. v. ž. *sedewer* (su trumpuoju ē) ir sub. v. v. ž. *cedewer* ‘t. p.’ (LW 679).

Taip pat minėtina, kad iš sub. lie. dial. *alséika* kildinami antroponimai avd. lie. *Alséika* / *Alseikà* / *Alseikis* (LPŽe) bei šių suponuoti toponimai pučiamojo /s/ ir afrikatos c /ts/ alternacijos nereflektuoja, plg., pvz., top. lie. *Alseikos* k., *Alseikiškė* dr., *Alseikos daūbos* db., *Alseikos dvāras* dv., *Alseikos eglynālis* mš., *Alseikos lañkos* ln., *Alseikos malūnas* sod., *Alseikos māro kapēliai* klv., *Alseikos miškas* mš., *Alseikų upālis* up. (žr. LVŽ I: 78).

Visiškai nepaneigiant minėtos etimologinės sąsajos galimybės dėl raštvedžių galimai priverstų klaidų, vis dėlto neatmestina visai kitos plotmės top. lie. *Jan Alzeik* kilmė – genetinė sąsaja su **avd.** v. v. ž. *Alzeke* 1389 (← adj. s. v. ž. *ald* ‘senas; gerbtinas’ [Tiefenbach 2010: 5]), mat ši asmenvardinė lytis buvo vartojama ne tik siekiant įvardyti moterį, bet ir jos pačios ar palikuonių **nuosavybę**, plg. **top.** v. v. ž. *Alzeke* 1435 (plačiau žr. Hartig 1967: 136).

Minėtina, kad struktūrinis top. lie. *Jan Alzeik* elementas *-ei-* nebūtinai suponuoja minėtą toponimą esant baltišką, plg. v. v. ž. *ē* ↔ *ei* alternacijos pavyzdžius: adj. v. v. ž. *sēk* ‘mirtinai sergantis, ligotas; raupsuotasis’ ↔ *seik* ‘t. p.’, sub. v. v. ž. *sēle* ‘siela’ ↔ *seile* ‘t. p.’ (žr. LW 682–684). Šis teiginys argumentuotinas, remiantis atviru resp. ilguoju avd. v. v. ž. *Al-ze-ke* skiemeniu *-ze-* /**tzē**/.

Jei toks šio oikonimo kilmės aiškinimas teisingas, analizuotas vietovardis galėtų būti priskirtas neadaptuotų vakarų germanų (resp. nepakitusios fonomorfologinės vertės) onimų grupei. Vadinasi, top. lie. *Jan Alzeik*, implikuojantis sememą *‘Johano Alzeikos /Alceikos/ žemė ar nuosavybė’, plg. hipokoristiko avd. v. v. ž. *Jan* 1498 (← *Johán* ← *Johannes* ‘Johanas’ [žr. Hartig 1967: 28, 56, 245]) raidą, su baltiškąja onomastikos tradicija gali būti visiškai nesusijęs, nebent išvelgtume įmanomą avd. lie. *Alséika* / *Alseikà* (žr. Salys 1983: 193; Zinkevičius 2008: 277) germanizavimą, t. y. baltiškosios (?)⁷ formos pakaitą vokiškąja lytimi.

3. Andullen / Greger Zceyp

Išnykęs Kretingos rajono kaimas *Greger Zceyp* pirmą kartą paminėtas 1540 m. Ilgainiui jo įvardijimas dokumentuose įvairavo: *Gergen Zeippe* 1687, *Zeipen Gerge*, *Andullen* 1796 / 1802, *Andullen* 1802, *Zeipen Gerge* / *Andeln* 1860, *Zeipen Görge* 1874 / 1888, *Zeipen Görge* / *Anduln*⁸.

⁷ Sub. lie. dial. *alséika* ‘žmogus, kuris turi dusulį’ (žr. LKŽe) **okazionalizmo** statusas verčia abejoti anksčiau minėtų, su juo siejamų onimų avd. lie. *Alséika* / *Alseikà* / *Alseikis* (LPŽe) ↔ top. lie. *Alseikos* k., *Alseikiškė* dr., *Alseikos daūbos* db. ir kt. genetinė sąsaja. Galima iškelti atsargią prielaidą, kad ganėtinai plačiai Lietuvoje paplitę (ne tik žemaičių, bet ir vakarų aukštaičių kauniškių bei šiauliškių plotuose) antroponimai lie. *Alséika* / *Alseikà* / *Alseikis* – senų rytų ir galbūt vakarų slavų vartojamų hebraizmų refleksijos, plg. avd. s. r. **Oluceiuka** (žr. PPKSR 97) / avd. le. **Olsejko** (žr. SNWP VII: 64) ↔ avd. s. r. *Eluceiū* ‘lo. *Eliseus*’ ← avd. s. hebr. אלישע resp. ‘eliša ‘Viešpats – išganymas’ (žr. SLIN 464; Ilan 2008: 77).

⁸ Žr. <http://wiki-de.genealogy.net/Andullen>

Teigiama, kad 1896 m. sausio 6 d. kaimas *Zeipen Görge* buvo sujungtas su besiribojusiu sodžiumi *Kaulen Görge*, šį junginį pavadinant *Anduln*⁹. Paskutiniame šios valstiečių gyvenvietės apraše anksčiau minėta informacija interpretuojama kitaip, plg. „<...> XIX a. pabaigoje buvo sujungti du kaimai – *Andulių* ir *Kaulių*“ (Kiseliūnaitė 2020: 62).

Iki šiol suformuluotos 2 skirtingos top. lie. *Anduliai* (↔ *Anduln* 1785, *Andullen* 1796, 1802, *Andeln* 1849, 1860, *Anduln* 1912, 1923 [žr. Kiseliūnaitė 2020: 61–62]) etiologijos hipotezės:

(1) baltiškoji, argumentuojama Prūsų Lietuvoje vartota pavarde *Andūlis* (↔ avd. lie. *Andulys ← top. lie. *Andolies*) su suff. *-ulis* (žr. Būga III: 456; Razmukaitė 1994: 159; dar žr. LVŽ I: 97). Šios teorijos vedini, kai kurie tyrėjai linkę minėtą antroponimą ir top. lie. *Anduliai* priskirti latvizmams, t. y. minėtus onimus lygina su avd. la. *Andulis*, pastarąjį siedami su avd. lie. *Eñdulis* ir avd. lie. *İndulas*, *İñdulis* ← avd. la. *Indulis* (žr. LPŽe).

Deja, toks šių vardų gretinimas ne itin korektiškas dėl skirtingos avd. la. *Andulis* ir avd. la. *Indulis* kilmės, plg.–

avd. s. la. *Andulis* 1562 ← avd. s. la. *And-r-ulis (žr. Siliūna-Piņķe 2020: 144) ← avd. v. v. ž. *Andreas*¹⁰ 1199, 1203, 1217... 1498 (žr. Hartig 1967: 228);

avd. la. *Indulis* 1789, 1872, 1877 ← avd. la. *Hindul* ← avd. s. la. *Hindriks* 1599 ← avd. v. v. ž. *Heydenricus* 1476 (žr. Hartig 1967: 174)¹¹;

(2) germaniškoji, neįvardijant konkretaus pirminio skolinio (žr. Vitkauskas 1994: 131), matyt, sietina su daline homoforma – monogeniniu polonizmu sub. lie. *añdelis* ‘prekyba’ ← sub. le. dial. *andel* ‘prekyba’ ← sub. v. v. a. / v. v. ž. *handel* / v. *Handel* ‘prekyba; nedidelė parduotuvė; sandoris’ (žr. Kregždys 2016: 18, 323; dar žr. LW 274).

Vadinasi, abu šie spėjimai grindžiami ne paveldėtos, bet skolintos leksikos pavyzdžiais – **germanizmais**.

Minėtina, kad įmanomas dar vienas top. lie. *Anduliai*, siejamo su latvių vietovardžiais *Andul* 1811, *Añduļi*, *Añduļa-māja*, *Andulwīrpul* 1858 (plačiau žr. Endzelīns 1956: 29), etimologijos aiškinimo būdas – avd. s. v. ž. ***Andulf***¹² refleksija¹³. Pastaro vardo vediniai vartojami ir šiuo metu, plg., pvz., avd. v. (hipokoristiką) *Ando* (žr. Schön 1995: 7).

⁹ Žr. <http://territorial.de/ostp/memel/crotting.htm>

¹⁰ Abejotinas avd. s. la. *Andulis* kildinimas iš avd. v. v. a. *Andres* 1279, 1283, 1284... (žr. Siliūna-Piņķe ibd.; dar žr. Socin 1903: 66) ir suslavinto avd. la. *Andrejs* (žr. Siliūns 1990: 57), mat Livonijos federacijoje iki pat jos žlugimo 1561 m. plačiai vartotas vokiečių žemaičių, o ne vokiečių aukštaičių dialektas, klestėjo germaniškoji (nemaža dalis miestuose gyvenusių latvių suvokietėjo), o ne rytų slavų kultūra (plačiau žr. Jordan 1995: 14–17; Siliūna-Piņķe 2016: 234–235; dar žr. LE XIV: 229).

¹¹ Plg. Siliūns 1990: 154, 164 Siliūna-Piņķe 2016: 242–243.

¹² Žr. Schlaug 1962: 45; Casemir, Menzel, Ohainski 2005: 32. Dar plg. avd. ags. *Andulf* / *Andulf* ‘nomen viri’ (žr. Searle 1897: 70), avd. s. v. a. *Andulf* (žr. Förstemann 1856: 86).

¹³ Apie šio asmenvardžio kilmę plačiau žr. Casemir, Menzel, Ohainski ibd.; Nedoma 2007: 308.

Iki šiol neetimologizuotas oikonimas *Greger Zceyp* (↔ *Zeipen Gerge* 1785, 1796, 1849, 1860, *Zeipen Görge* 1871, *Zeipen* 1875 [žr. Kiseliūnaitė 2020: 61–62]) nežinomo autoriaus mėgintas kildinti iš „*Grigalius Čiapas* (?)“¹⁴. Toks aiškinimas, žinoma, koreguotinas iš esmės, mat avd. v. dial. *Greger* ir jo variantai *Gergen* / *Gerge* priskirtini hipokoristikų grupei ir sietini su avd. v. v. a. / v. v. ž. *Georgius* (žr. Casemir, Menzel, Ohainski 2005: 222), plg. šio asmenvardžio alternacines lytis avd. v. v. a. *Gerige* 1286 / 1296, *Gerie* (žr. Socin 1903: 69), spėtina, suponavusius jau minėtas formas *Gergen* / *Gerge*. Lytis *Görge* implikuoja sąsają su kalbos vartotojams panašiai skambančiu avd. v. v. a. / v. v. ž. *Gregorius*, plg. šio asmenvardžio alternacines lytis avd. v. v. ž. *Görres* (← *Gories* [žr. Hartig 1967: 247; dar žr. Socin ibd.]).

Daug sudėtingesnė lyčių (sg.) *Zceyp* ↔ (pl.) *Zeipen* analizė. Sieti jos su graikų kilmės hipokoristiku avd. lie. *Čiāpas* (← avd. s. lie. *Czepas* ↔ *Čeponas* ↔ *Ščeponas* ← avd. s. le. *Szczepan* ← avd. s. le. *Stefan* ← avd. lo. *Step[h]anus* ← avd. gr. *Στέφανος* ← sub. gr. *στέφανος* ‘apskritimas; [pergalės] vainikas; pergalė ir kt.’ [žr. SEMSO II: 122–123; Zinkevičius 1977: 67; dar žr. LPŽe; Pape II: 1441]), matyt, **negalima** dėl vokiečių kalbos, vartotos Mažojoje Lietuvoje, lituanizmų struktūrinio elemento *-ia(-)* adaptacijos niuansų – jis perteikiamas balsiu *e*, o ne diftongu *ei*, plg. sub. v. dial. (RPr.) *Jauge* ‘patalpa, kurioje linus džiovina ir mina; kluonas; grendymas’ (Fr I: 316) ← sub. lie. *jaugia* ‘kūrenama kluono dalis, kur džiovinami linai arba javai; džiovykla; kluonas (klojimas) su tokia džiovykla; atskira troba, kurioje linus džiovina ir mina; pirtis’ (žr. Nesselmann 1873: 59; LKŽe) ↔ sub. pr. *jauge* ‘jauja’ (Nesselmann ibd.), interj. v. dial. (RPr.) *sche* ‘sakoma varant vištas, namų gyvūnus’ (Fr II: 263) ← interj. lie. *szia* ‘jauja’ (Nesselmann 1851: 520; plačiau žr. Bauer 2005: 19, 48). Be to, avd. lie. *Čiāpas* su *-ia-* Klaipėdos krašte neužfiksuotas (LPŽe). Čia vartojama forma su šaknies *-e-*, plg. avd. lie. *Čėpas* (LKŽe).

Remiantis šia faktografija, galima formuluoti atsargią prielaidą apie germanišką formų (sg.) *Zceyp* ↔ (pl.) *Zeipen*¹⁵ kilmę, t. y. choronimas v. *Zips* ‘lo. *Scepusium* – buv. Vengrijos karalystės dalis’ (žr. LdG 700) suponavo avd. s. le. *Zips* / *Cyps* ‘kilęs iš Cipso’ (žr. SEMSO V: 298). Galima atsargiai spėti, kad avd. s. le. *Zips* / *Cyps* ‘t. p.’ fonetinės struktūros kitimą, t. y. *-i-* > *-ey-* / *-ei-*, galėjo lemti jo vartoseną Rytų Prūsijoje, mat šios teritorijos vokiečių aukštaičių šnektose pasitaiko *-i-* (šaknies skiemenyje) → *-ei-* (*-ey-*) kaita, plg. sub. v. dial. (RPr.) *šl-ēi-tə* ‘rogės’ ↔ sub. v. *Schl-i-tten* ‘t. p.’ (žr. Ziesemer 1924: 122). Vadinasi, galima teigti, kad top. lie. *Greger Zceyp*, priskirtinas neadaptuotiems vokiečių vietovardžiams, reflektuoja semmą *‘Georgo (↔ lie. Jurgio) Ceipo (↔ *‘kilusio iš Cipso’) žemė’.

¹⁴ Žr. <https://lt.wikipedia.org/wiki/Anduliai>

¹⁵ Šių onimų pradžios neabejotiną afrikatos *z* /*ts*/ statusą suponuoja ligatūra *zc* (plačiau žr. Mettke 1967: 35; Young, Gloning 2004: 200; dar žr. FrG 72, 113; Kregždys 2020: 221).

4. Wittblind

Iki šiol pateikti itin abejotini išnykusio Kretingalės seniūnijos kaimo *Wittblind* 1670 etiologijos nustatymo argumentai:

„<...> iš dviejų asmenvardžių, sietinų su baltų *Blind-*, plg. *blinda* ‚nuskaręs drabužis‘ (užr. Salantuose), *blįsti* ‚temti, niauktis‘, ‚dilti, kiurti, retėti, kedėti (apie drabužį)‘, lat. *blīnda* ‚tinginys, valkata, mergišius‘ <...> *blīst* ‚greitai augti, tarpti, storėti‘ <...> Vokiška asmenvardžio versija <...> nelabai tikėtina dėl junginio su *Wittko*, be to, mažų ūkių savininkai vokiečiai iki XIX a. šiose apylinkėse būdavo retenybė. Antrasis vardas *Wittko* greičiausiai atitinka liet. *Vitkus* <...>“

(Kiseliūnaitė 2020: 68)

Šio toponimo struktūra įvairaus laikotarpio kadastro dokumentuose įvairuoja, plg. *Wittko Blinde* 1687, *Blinden Wittko* 1785, 1796, *Blinde Wittko* 1820, *Blinden Witko* 1834, 1860, *Blinden* 1875 ↔ *Szillinnen* 1860 (žr. Kiseliūnaitė ibd.)¹⁶.

Nustatant analizuojamo oikonimo etimologiją, nevertėtų ignoruoti pačios seniausios jo formos – **dūrinio**, ilgainiui, spėtina, kartografų ir kadastro sąvadų sudarytojų pastangomis pakeisto į inovacinę 2-ų prasminių elementų sintagmą, stengiantis savaip interpretuoti jo kilmę, remiantis savos šnekotos ir kalbinės aplinkos faktografija, plg. šio oikonimo lytį *Blinde Wittkow* 1821 (žr. NTSGW I: 128)¹⁷ ir jos galimą sąsają su avd. (s.) le. *Witkow* (žr. SSNO VI: 132; SNWP X: 257).

Teigti, kad top. lie. *Wittblind* 1670 galėtų būti interpretuojamas kaip 2-ų asmenvardžių junginys (*vardas + pavardė*) resp. sietinas, pvz., su avd. lie. *Blinda* (LPŽe) ir visiškai neaiškios etiologijos avd. lie. *Vitkus* (apie šią formą plačiau žr. LPŽe), klaidinga dėl šių priežasčių:

- (1) **valstiečių** pavardės šiaurės Vokietijoje ir Lietuvoje ėmė rasti tik XVII–XVIII a. sandūroje, o Latvijoje – XIX a. pradžioje (plačiau žr. Zinkevičius 1977: 34–35; Staltmane 1981: 8);
- (2) avd. lie. (pavardė) *Blinda*, kildintina iš pavardės *Blinda* ‘tas, kuris neturi santaupų’ (plg. Butkus 1995: 176) ← sub. lie. dial. *blinda* ‘nudėvėtas drabužis; pratrinta drabužio vieta’ (LPŽe; LKŽe), suponuojantį referentą *skurdžius*, matyt, **negali** būti siejama su kaimo ir jo žemės hipotetinio savininko įvardijimu;
- (3) toks konstruktas (resp. kompozitas, sudarytas iš 2-ų asmenvardžių) **Blindvitkus* / **Vitblinda (-is)* **neužfiksuotas** vakarų ir rytų baltų onimų sąvaduose¹⁸.

¹⁶ Dar žr. https://wiki-de.genealogy.net/Blinden_Wittko#cite_note-0

¹⁷ Plg. avd. le. (pavardė) *Witchow* (žr. SNWP X: 259).

¹⁸ Plg. Gerullis 1922: 205; Trautmann 1974: 120; LVŽ I: 514–515; Plāķis 1936, 1939; Endzelins 1956: 119; Zeps 1984; Siliņš 1990: 84, 331.

Visiškai klaidingas teiginys, neva „Vokiška asmenvardžio versija <...> nebūna tikėtina dėl junginio su *Witko* <...>“ (Kiseliūnaitė *ibid.*), mat esama labai senų vakarų germanų homoformų, plg. avd. v. v. a. *Conradus dictus Witcho plebanus de Michelenbach* 1280, *her Witcho ein priester und singet ze Michelnbach* 1297, *dominus Witko de Michelnbach* 1296 (kilęs iš Bavarijos miestelio *Michelbach an der Bilz* [Baden-Württembergo žemė]), *Witicho* (kilęs iš Sierenzo – Alzaso miestelio [plačiau žr. Socin 1903: 42, 174, 598, 601]). Išvardyti vakarų germanų onimai dažniausiai kildinami iš sub. s. v. ž. *widu* / s. v. a. *witu* ‘miškas, giria’ (žr. Meineke 2010: 528–529), nors esama ir kitų hipotetinių galimybių (apie jas plačiau žr. SEMSO V: 291).

Sieti top. lie. *Wittblind* 1670 ↔ *Witko Blinde* 1687 su avd. v. v. a. *Witcho*, *Witko*, *Witicho* ar avd. s. le. *Witko* 1177... (žr. SSNO VI: 130–131), avd. le. *Witko* (žr. SNWP X: 257), matyt, taip pat negalima dėl konstrukto su digrafu *-tt-* ir *-k-*, t. y. *-tt-k-* stokos, plg. avd. s. le. *Wittowo* (← *Wi-t-k-owo [žr. SSNO VI: 131]). Tokia forma, spėtina, visai kitos kilmės, lenkų imta vartoti tik vėlesniu laikotarpiu, plg. galimus germanizmus ar germanizuotas formas: avd. le. (pavardė) *Wittka*, *Wittke* ↔ *Wittkamp*, *Wittkopf* ↔ avd. v. *Witte* / *Schnee-wittchen* ← avd. v. v. ž. *Witt* 1563 (← adj. v. v. ž. *wīt*, *witt* ‘baltas’ ← adj. s. v. ž. *hwīt* ‘šviesus, spindintis, žėrintis’)¹⁹ // avd. s. le. *Witek* ↔ avd. le. (pavardė) *Wittek* (← [α] ? verb. s. le. *witać* ‘sveikinti ką žodžiu ar gestu susitikimo metu resp. *salutāre, salvēre, iubēre*; [β] avd. lo. *Vitus*; [γ] avd. s. le. *Witoslaw*)²⁰.

Remiantis vėlesnio laikotarpio lytimis, reflektuojančiomis struktūrinę elementą *-k-*, galima spėti, top. lie. *Wittblind* 1670 esant defektinę, reflektuojantį minėto *-k-* asimiliaciją, t. y. *Wittblind* ← *Witt-k-blind. Daryti tokią prielaidą galima, remiantis ne tik anksčiau išvardytų formų su *-k-* gausa, bet ir tyrėjų iki šiol nenagrinėtu Rytprūsių top. lie. *Wittken* ‘kaimas Gumbinės apylinkėje’ (žr. NTSGW V: 176) forma.

Kaimo pavadinimas *Wittken*, spėtina, suponuoja **ne** asmenvardinę²¹, bet ichtioforinę resp. žuvies pavadinimą reiškiančią prolytę, kildintą iš sub. v. dial. (RPr.) *Wittke* ‘maža žuvytė, sutinkama karpių tvenkiniuose’ (Fr II: 477) ← sub. v. v. ž. *wittke* (↔ *witteke, witink, witik*)²² ‘aukšlė (*Alburnus alburnus*)’ ← adj. v. v. ž. *witt* ‘baltas’ + sub. v. v. ž. *uekelei* / *uklei* ‘paprastoji aukšlė (*Cyprinus alburnus*)’ (LW 1175; SchL V: 1, 752). Šis oikonimas galbūt germanizuotas resp. pakeistas vietoj baltiškojo *Aukšliai, plg. top. lie. *Aukšliai* klv.²³, kurio kilmė siejama su pravarde avd. s. lie. *Aukszla* 1609, avd. lie. *Aukfzlas* 1769 / 1864, *Aukfzle* 1769 / 1822 (žr. LVŽ I: 226), plg. avd. lie. *Aukšlė* ‘baltai apsirengęs žmogus ↔ „Kaip aukšlėlė plaukia per upę“

¹⁹ Žr. Korsmeier 2011: 436; Flöer 2014: 65; dar žr. SchL V: 746; Tiefenbach 2010: 193–194; LW 1174–1175.

²⁰ Žr. SEMSO I: 345, II: 137–138; SSNO *ibid.*; SNWP X: 260; Schön 1995: 55; dar žr. SSt X: 240.

²¹ Plg. top. pr. *Witki* 1345 ← avd. s. le. *Witek* (žr. Przybytek 1993: 332), top. pr. *Witchen* 1321 ← avd. s. le. *Witko* / avd. pr. *Witeche, Witko* / avd. lie. *Vitus* (žr. Blažienė 2005: 393).

²² Neatmestina galimybė, kad avd. pr. *Witeche* 1349, *Witko* 1321 (žr. Trautmann 1974: 120) suponuoja germanizmus resp. sub. v. v. ž. *wittke* ↔ *witteke* refleksijas, o **ne** paveldėtas baltų lytis (žr. Blažienė 2005: 393).

²³ Dar plg. top. lie. *Aukšlinė* k. (LATŽ 16; LVŽ I: 226), hidr. lie. *Aukšlinis* ež. (žr. Vanagas 1981: 52).

(žr. Butkus 1995: 151), neabejotinai kildintinai iš sub. lie. *aūkšlė* ‘nedidelė karpinių šeimos žuvis (*Alburnus lucidus*)’ (LKŽe).

Remiantis šia analize, daug patikimiau spėti, kad top. lie. *Wittblind* etimologija grįstina ne su anksčiau įvardyta baltiškąja 2-ą asmenvardžių sintagma, bet vakarų germanų kompozitų²⁴ darybos tradicija. Akcentuotina, kad adj. v. dial. (RPr.) *blind* ‘aklas; neryškus, išblukęs, balkšvas, balzganas; netikras, prastas, suklastotas; blogai matomas, slaptas’ (žr. Ziesemer I¹¹: 656–658) Rytprūsioose *itin* dažnai vartotas sudarant *dūrinius* ir žodžių sintagmas, taip pat įvairius *zoonimus*, plg. sub. v. dial. (RPr.) *Blindfliege* ‘aklys (*Chrysops caecutiens*)’, *Blindbremse* ‘paprastasis žabalas (*Haematopota pluvialis*)’, *Blindfink* ‘paprastasis mėšlavabalis (*Geotrupes stercorarius*)’, *Blindschleiche* ‘trapusis gluodenas (*Anguis fragilis*)’ ir kt. (žr. Ziesemer I¹¹: 658–660). Substantyvizuota forma buvo įvardijamas ir sunkiai pastebimas, mat labai greitai pabėgantis zuikis, plg. sub. v. dial. *Blinder* ‘pilkasis kiškis, kiškis (*Lepus europaeus*)’ (žr. Ziesemer I¹¹: 658).

Be to, akcentuotina ypatinga šio kaimo geografinė padėtis – šalia jo buvo net 8 nedideli *tvenkinukai* ar *ežeriukai* (žr. pav.), kuriuose galėjo gausiai tarpti žuvų, bei Baltijos jūra. Vadinas, jo gyventojai galėjo verstis ir žuvies pramone, pvz., aukšlių gaudymu, kurios naudotos pašarui, „<...> o iš žvynų gaunamas guaninas <...>“ (LE I: 427). Aukšlės buvo gaudomos ir Baltijos jūroje, į kurią jos patekdavo iš Kuršių marių (žr. LE ibd.). Tikėtina, kad dėl šios priežasties minėtas oikonimas galėjo būti įvardytas ichtiomorfiniu referentu *aukšlė*.

Pav. Oikonimo *Blinden Wittko* 1832 kartografinis vaizdas.

²⁴ Plg. top. v. v. a. *Blindenbach* 1265 (žr. Zahn 1893: 47).

Vadinasi, galima formuluoti hipotezę, kad analizuojamas vietovardis suponuoja vietos gyventojų vartotą referentą *aukšlė* (↔ *balkšva*, *balzgana žuvelė*), tapusį kaimo pavadinimu, pvz., **Baltaukšliai* (plg. sub. lie. **balt**žuvis ‘tokia žuvis’ [LKŽe]), vokiečių kartografo pamorfiui išverstą į metatezinį dūrinį *Wittblind* (← **Wittkenblind* ← **Blind-wittken* ← adj. v. dial. [RPr.] *blind* ‘balkšvas’ + sub. v. dial. [RPr.] *Wittke* ‘maža žuvelė’ ← sub. v. v. ž. *wittke* / *witteke* ‘**Weissfisch** resp. **baltoji** žuvis = aukšlė’ [žr. LW 1175; SchL V: 752]).

Išvados

1. Oikonimas lie. *Jan Alzeik* suponuoja (a) neadaptuotą vakarų germanų onimą, plg. top. v. v. ž. *Alzeke* 1435 (su struktūrinio elemento v. v. ž. *ē* ↔ *ei* alternacijos refleksija) arba (b) lyčių *Alsėika* / *Alseikà* / *Alseikis* germanizuotą formą.
2. Vietovardžio lie. *Andullen* 1796 sąsaja su asmenvardžiu la. *Andulis* suponuoja juos esant germanizmus, sietinus su avd. s. v. ž. *Andulf*.
3. Onimas lie. *Greger Zceyp* – neadaptuotas germanizmas, kildintinas iš avd. v. v. a. / v. v. ž. *Georgius* ‘Georgas’ ir choronimo avd. s. le. *Zips* / *Cyps* ‘kilęs iš Cipso’ (← v. *Zips* ‘lo. *Scepusium* – buv. Vengrijos karalystės dalis’ [su šaknies balsio *-i-* (atvirame skiemenyje) → *-ei-* (*-ey-*) diftongizacija]), reflektuoja sememą **Georgo* (↔ lie. Jurgio) Ceipo (↔ **kilusio iš Cipso*) žemė’.
4. Oikonimas lie. *Wittblind* – metatezinio dūrinio **Wittkenblind* ← **Blindwittken* refleksija, kildintina iš adj. v. dial. (RPr.) *blind* ‘balkšvas’ ir sub. v. dial. (RPr.) *Wittke* ‘maža žuvelė’, suponuojanti pirminį baltišką onimą **Baltaukšliai* **baltųjų žuvelių* – aukšlių kaimas’.

Santrumpos

adj. – lo. (*nōmen*) *adjectivum* ‘būdvardis’

ags. – anglosaksų (kalbės [V–XI a.]) žodis

a. v. a. – ankstyvosios naujosios vokiečių aukštaičių (kalbės [XIV–XVII a. (iki 1650 m.)]) žodis

avd. – asmenvardis

db. – dauba

dial. – dialekto, tarmės žodis

dr. – dirva

dv. – dvaras

ež. – ežeras

gr. – graikų (senojo laikotarpio kalbės) žodis

hebr. – hebrajų (vienos semitų tautų kalbės) žodis

hidr. – hidronimas (resp. vandenvardis)

interj. – lo. *interjectio* ‘jaustukas, išiktukas’

k. – kaimas

klv. – kalva

la. – latvių (kalbės) žodis
 le. – lenkų (naujojo laikotarpio [nuo XIX a.] kalbės) žodis
 lie. – lietuvių (kalbės) žodis
 ln. – lanka
 lo. – lotynų (resp. klasikinio laikotarpio [t. y. I prieš m. e. – III m. e. a.]) (kalbės) žodis
 mš. – miškas
 PKPSVA – Prūsijos kultūros paveldo Slaptasis valstybinis archyvas (*Geheimes Staatsarchiv Preußischer Kulturbesitz*)
 pl. – lo. *pluralis (numerus)* ‘daugiskaita’
 pr. – prūsų (kalbės) žodis
 r. – rusų (kalbės) žodis
 RPr. – Rytprūsių arba Rytų Prūsijos (kalbės [resp. *Niederpreußisch / Hochpreußisch*]) žodis
 s. – senojo laikotarpio (kalbės) žodis (tik junginyje su kalbos trumpiniu)
 sg. – lo. (*numerus*) *singulāris* ‘vienaskaita’
 s. le. – senojo laikotarpio lenkų (kalbės [XII a. 2-oji pusė – XV a.]) žodis
 s. lie. – senosios lietuvių (kalbės [XVI a. – XVII a.]) žodis
 sod. – sodyba
 sub. – lo. (*nōmen*) *substantivum* ‘daiktavardis’
 s. v. a. – senosios vokiečių aukštaičių (kalbės [VIII–XI a. (iki 1050 m.)]) žodis
 s. v. ž. – senosios vokiečių žemaičių (kalbės [XI–XII a.]) žodis
 top. – toponimas (resp. vietovardis)
 up. – upė
 v. – naujosios vokiečių (aukštaičių kalbės [nuo 1650 m.]) žodis
 verb. – lo. *verbum* ‘veiksmažodis’
 v. v. a. – vidurinioios vokiečių aukštaičių (kalbės [nuo 1050 m. iki 1350 m.]) žodis
 v. v. ž. – vidurinioios vokiečių žemaičių (kalbės [XIII a. – XVI a.]) žodis

Literatūra

- Bauer, Gerhard. 2005. Baltismen im ostpreußischen Deutsch. Hermann Frischbiers „Preussisches Wörterbuch“ als volkswundliche Quelle. *Annaberger Annalen über Litauen und deutsch-litauische Beziehungen* 13, 5–82.
- Blažienė, Grasilda. 2005. *Baltische Ortsnamen in Ostpreußen*. Stuttgart: Franz Steiner Verlag.
- Būga I–III = Kazimieras Būga. *Rinktiniai raštai* 1–3. Sud. Zigmantas Zinkevičius. Vilnius: Valstybinė politinės ir mokslinės literatūros leidykla, 1958–1961.
- Butkus, Alvydas. 1995. *Lietuvių pravardės*. Kaunas: Aesti.
- Casemir, Kirstin; Menzel, Franziska; Ohainski Uwe. 2005. *Die Ortsnamen des Landkreises Northeim* (Niedersächsisches Ortsnamenbuch, Bd. 47). Bielefeld: Verlag für Regionalgeschichte.
- Eis, Gerhard. 1958. *Historische Laut- und Formenlehre des Mittelhochdeutschen*. Halle: VEB Max Niemeyer Verlag.
- Endzelīns, Jānis. 1956. *Latvijas PSR vietvārdi. I daļa. 1 sējums (A – J)*. Rīga: Latvijas PSR Zinātņu akadēmijas izdevniecība.
- Flöer, Michael. 2014. *Die Ortsnamen des Kreises Olpe* (Westfälisches Ortsnamenbuch, Bd. 8). Bielefeld: Verlag für Regionalgeschichte.
- Förstemann, Ernst Wilhelm. 1856. *Altdeutsches namenbuch. Erster Band. Personennamen*. Nordhausen: Verlag von Ferd. Förstemann.

- Fr I–II = Hermann Frischbier. *Preussisches Wörterbuch. Ost- und Westpreussische Provinzialismen in alphabetischer Folge* 1–2. Berlin: Verlag von Th. Chr. Fr. Enslin, 1882–1883.
- FrG = *Frühneuhochdeutsche Grammatik von Robert Peter Ebert, Oskar Reichmann, Hans-Joachim Solms und Klaus-Peter Wegera*. Hrsg. Oscar Reichmann, Klaus-Peter Wegera. Tübingen: Max Niemeyer Verlag, 1993.
- Gerullis, Georg. 1922. *Die altpreußischen Ortsnamen*. Berlin und Leipzig: Vereinigung wissenschaftlicher Verleger.
- Hartig, Joachim. 1967. *Die münsterländischen Rufnamen im späten Mittelalter*. Köln & Graz: Böhlau-Verlag.
- Ilan, Tal. 2008. *Lexicon of Jewish Names in Late Antiquity. Part III. The Western Diaspora 330 BCE – 650 CE*. Tübingen: Mohr Siebeck.
- Young, Christopher; Gloning, Thomas. 2004. *A history of the German language through texts*. London & New York: Routledge.
- Jordan, Sabine. 1995. *Niederdeutsches im Lettischen: Untersuchungen zu den mittelniederdeutschen Lehnwörtern im Lettischen*. Bielefeld: Verlag für Regionalgeschichte.
- Kiparsky, Valentin. 1939. *Die Kurenfrage*. Helsinki: Druckerei der Finnischen Literaturgesellschaft.
- Kiseliūnaitė, Dalia. 2020. *Klaipėdos krašto toponimai. Istorinis ir etimologinis registras*. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.
- Korsmeier, Claudia Maria. 2011. *Die Ortsnamen der Stadt Münster und des Kreises Warendorf* (Westfälisches Ortsnamenbuch, Bd. 3). Bielefeld: Verlag für Regionalgeschichte.
- Kregždys, Rolandas. 2016. *Lietuvių kalbos polonizmų žodynas / Słownik Polonizmów w języku litewskim* (Studia Etymologica Baltica II). Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.
- Kregždys, Rolandas. 2020. *Baltų mitologemų etimologijos žodynas II: Sūduvių knygelė*. Vilnius: Lietuvos kultūros tyrimų institutas.
- Kregždys, Rolandas. 2022. *Sacra sub velo: Pietų aukštaičių papročio puošti kryžių apdangalais ištakos Lietuvos etnologija: socialinės antropologijos ir etnologijos studijos* 22(31). Vilnius: Lietuvos istorijos instituto leidykla, 2022, 87–108.
- Kregždys, Rolandas. 2022a. Rytų baltų toponimų sando *-sat(-) / -sath* ir jo variantų *-sāt(-e) / -zate* kilmė (top. lie. *Abelsat, Pawll Lamßatt, Nimmersath*). *Baltu filologija* 31(1). Rīga: Latvijas Universitāte, 29–47.
- Kregždys, Rolandas. 2023. Neaiškios etiologijos Klaipėdos krašto hidronimai: *Ketveigio upālis, Nėknupis, Plōcis, Rikīnė, Žūpė / Žūpis*. *Acta humanitariae academiae Saulensis* (priimta spausdinti).
- LATŽ = Lietuvos TSR administracinio-teritorinio suskirstymo žinynas 2. Vilnius: Mintis, 1976.
- LdG = *Lexikon der Geschichte*. Red. Kay Szantyr. Paderborn: Voltmedia, 2005.
- LE I–XXXVII = *Lietuvių enciklopedija* 1–37. Bostonas: Lietuvių enciklopedijos leidykla, 1953–1985.
- LKŽe = *Lietuvių kalbos žodynas* (t. 1–20, 1941–2002) elektroninis variantas. Antrasis elektroninis leidimas. Red. kolegija: G. Naktinienė ir kt. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2013.
- LPŽe = *Lietuvių pavardžių žodynas* 1–2. Vilnius: Mokslas, 1985–1989 elektroninė versija (<http://pavardes.lki.lt/?pg=c>)
- LVŽ I–IV... = *Lietuvos vietovardžių žodynas* 1–4. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2008–2021...
- LW = August Lübben, Christoph Walther. *Mittelniederdeutsches Wörterbuch*. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1888.
- Meineke, Birgit. 2010. *Die Ortsnamen des Kreises Lippe* (Westfälisches Ortsnamenbuch, Bd. 2). Bielefeld: Verlag für Regionalgeschichte.
- Metzke, Heinz. 1967. *Mittelhochdeutsche Grammatik. Laut- und Formenlehre*, 2. Aufl. Halle (Saale): VEB Max Niemeyer.
- Nedoma, Robert. 2007. Die voraltfriesischen Personennamen der Runeninschriften auf dem Webschwert von Westeremden, dem Schwertchen von Arum und anderen Denkmälern. *Advances in Old Frisian Philology* (Amsterdamer Beiträge zur älteren Germanistik, Bd. 64). Eds. Rolf H. Bremmer Jr., Rolf H. Bremmer, Stephen Laker, Oebele Vries. Amsterdam & New York: Rodopi, 299–324.

- Neffelmann, Georg Heinrich Ferdinand. 1851. *Wörterbuch der Littauischen Sprache*. Königsberg: Verlag der Gebrüder Bornträger.
- Nesselmann, Georg Heinrich Ferdinand. 1873. *Thesaurus linguae Prussicae*. Berlin: Ferd. Dümmlers Verlagsbuchhandlung.
- NTSGW I–VI = *Neues topographisch-statistisch-geographisches Wörterbuch des Preussischen Staats* 1–6. Hrg. Alexander August Mützell. Halle: bei Karl August Kümmel, 1821–1825.
- Pape I–II = *Dr. W. Pape's Wörterbuch der griechischen Eigennamen* 1–2 (I: α – ω ; II: λ – ω). Braunschweig: Druck und Verlag von Fried. Bieweg & Sohn, 1911.
- Plāķis, Juris. 1936. *Latvijas vietu vārdi un latviešu pavārdi. I. Kurzemes vārdi* (Latvijas universitātes raksti IV[1]). Rīga: Latvijas universitāte, 1–303.
- Plāķis, Juris. 1939. *Latvijas vietu vārdi un latviešu pavārdi. II. Zemgales vārdi* (Latvijas universitātes raksti V[5]). Rīga: Latvijas universitāte, 213–528.
- PPKSR = *Piscovyje i perepisnyje knigi Staroi Russy konca XV – XVII vv.* Sost. I. Ju. Ankudinov. Moskva: Rukopisnyje pamjatniki Drevnej Rusi, 2009.
- Przybytek, Rozalia. 1993. *Ortsnamen baltischer Herkunft im südlichen Teil Ostpreußens*. Stuttgart: Franz Steiner Verlag.
- Razmukaitė, Marytė. 1994. Klaipėdos krašto oikonimija. *Lietuvių kalbotyros klausimai* 31, 152–162.
- Salys, Antanas. 1983. *Raštai II. Tikriniai vardai*. Roma: Lietuvių Katalikų Mokslo Akademija.
- SchL I–VI = Karl Schiller, August Lübben. *Mittelniederdeutsches Wörterbuch* 1–6. Bremen: Verlag von J. Kühnmann's Buchhandlung, 1875–1881.
- Schlaug, Wilhelm. 1962. *Die altsächsischen Personennamen vor dem Jahre 1000* (Lunder Germanistische Forschungen 34). Lund & Kopenhagen: C. W. K. Gleerup.
- Schön, Johann Heinrich. 1995. *Herkunft unserer Personen- und Ortsnamen mit geschichtlichen und kulturgeschichtlichen Anmerkungen*. Osterhofen: OSTRÄ-Druck.
- Searle, William George. 1897. *Onomasticon Anglo-Saxonicum. A list of Anglo-Saxon proper names from the time of Beda to that of King John*. Cambridge: At the University Press.
- SEMSO I–VII = *Słownik etymologiczno-motywacyjny staropolskich nazw osobowych* 1–7 (1. *Odapelatywne nazwy osobowe*; 2. *Nazwy osobowe pochodzenia chrześcijańskiego*; 3. *Odmiejscowe nazwy osobowe*; 4. *Nazwy osobowe pochodzące od etników*; 5. *Nazwy osobowe pochodzenia niemieckiego*; 6. *Nazwy heraldyczne*; 7. *Suplement. Rozwiązanie licznych zagadek staropolskiej antroponomii*). Kraków: Polska Akademia Nauk, Instytut Języka Polskiego, 1995–2002.
- Siliņa-Piņķe, Renāte. 2016. Von *Hindrik* zu *Indulis*: mittelniederdeutsche Spuren in heutigen lettischen Vornamen. *Names and Their Environment. Proceedings of the 25th International Congress of Onomastic Sciences*. Eds. Carole Hough, Daria Izdebska. Glasgow, 15–19 August 2014. Vol. 3. Glasgow: University of Glasgow, 233–246.
- Siliņa-Piņķe, Renāte. 2020. Latviešu personvārdi ar *-it* un *-ull* 17. gadsimtā. *Baltu filoloģija* 29(1), 141–148.
- Siliņš, Klāvs. 1990. *Latviešu personvārdu vārdnīca*. Rīga: Zinātne.
- SLIN = *Spravočnik ličných imion narodov RSFSR*. Red. A. V. Superanskaja. Moskva: Russkij jazyk, 1987.
- SNWP I–X = *Słownik nazwisk współczesnie w Polsce używanych* 1–10. Wydał Kazimierz Rymut. Kraków: Instytut Języka Polskiego, 1992–1994.
- Socin, Adolf. 1903. *Mittelhochdeutsches Namenbuch nach oberrheinischen Quellen des zwölften und dreizehnten Jahrhunderts*. Basel: Verlag von Helbing & Lichtenhahn.
- SSNO I–VII = *Słownik staropolskich nazw osobowych* 1–7. Red. Witold Taszycki. Wrocław & Łódź: Zakład Narodowy im. Ossolińskich – Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, 1965–1984.
- SSt I–XI = *Słownik staropolski* 1–11. Red. S. Urbańczyk (t. 1, A–Ć, Warszawa 1953–1955; t. 2, D–H, Wrocław–Kraków–Warszawa 1956–1959; t. 3, I–K, Wrocław–Kraków–Warszawa 1960–1962; t. 4, L–M, Wrocław–Warszawa–Kraków 1963–1965; t. 5, N–Ń, Wrocław–Warszawa–Kraków

1965–1969; t. 6, P–Pożnienie, Wrocław–Warszawa–Gdańsk 1970–1973; t. 7, Póć–Rozproszyć, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk 1973–1977; t. 8, Rozpróchnieć–Szyszki, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk–Łódź: 1977–1981; t. 9, Ściadły–Używowanie, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk–Łódź 1982–1987; t. 10, W–Wżgim, Kraków 1988–1993; t. 11, Z–Ż, Kraków 1995–2002). Zakład narodowy imienia Ossolińskich; Wydawnictwo Polskiej Akademii nauk.

Staltmane, Velta. 1981. *Latyškaya antroponimija. Familii*. Moskva: Nauka.

Tiefenbach, Heinrich. 2010. *Altsächsisches Handwörterbuch. A Concise Old Saxon Dictionary*. Berlin & New York: Walter de Gruyter GmbH & Co. KG.

Trautmann, Reinhold. 1974. *Die altpreußischen Personennamen*. 2. unveränderte Auflage. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.

Vanagas, Aleksandras. 1981. *Lietuvių hidronimų etimologinis žodynas*. Vilnius: Moksas.

Vitkauskas, Vytautas. 1994. [recenzija] Vilius Pėteraitis, Mažoji Lietuva ir Tvanksta, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla, 1992, 455 p. *Baltistica* 28(2), 130-132.

Zahn, Joseph von. 1893. *Ortsnamenbuch der Steiermark im Mittelalter*. Wien: Alfred Hölder.

Zeps, Valdis J. 1984. *Placenames of Latgola. A Dictionary of East Latvian Toponyms* (Wisconsin Baltic Studies 1). Madison: Baltic Studies Center.

Zhirmunskij, Viktor Maksimovich. 1948. *Istorija nemeckogo jazyka*. Moskva: Izdatelstvo literatury na inostrannykh jazykach.

Ziesemer I⁽¹⁻¹⁴⁾–II⁽¹⁵⁻²²⁾ = Walther Ziesemer. *Preußisches Wörterbuch. Sprache und Volkstum Nordostdeutschlands. Im Auftrag und mit Unterstützung der Preußischen Akademie der Wissenschaften, der Deutschen Forschungsgemeinschaft und der Provinz Ostpreußen* 1–2. Königsberg Pr.: Verlag Gräfe und Unzer, 1936–1944.

Ziesemer, Walther. 1924. *Die ostpreußischen Mundarten*. Königsberg: Ferdinand Hirt in Breslau.

Zinkevičius, Zigmās. 1977. *Lietuvių antroponimika. Vilniaus lietuvių asmenvardžiai XVII a. pradžioje*. Vilnius: Moksas.

Zinkevičius, Zigmās. 2008. *Lietuvių asmenvardžiai*. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.

Rolandas Kregždys

Baltų ir Lietuvos kultūros istorijos skyrius

Lietuvos kultūros tyrimų institutas

Saltoniškių g. 58, Vilnius, LT-08105, Lietuva

rolandaskregzdys@gmail.com

KOPSAVILKUMS

NEZINĀMAS IZCELSMES KLAIPĒDAS APGABALA OIKONĪMI: JAN ALZEIK, ANDULLEN / GREGER ZCEYP, WITBLIND

Rolandas Kregždys

Raksts aktualizē Klaipēdas apgabala vietvārdu *Jan Alzeik, Andullen / Greger Zceyp, Wittblind* etimoloģiju. Reģions ir vienīgais apgabals Lietuvā, kurā lielākā daļa cilvēku lietoja vācu valodu. Šis apstāklis, kā arī kultūrvidē atšķirās no pārējās Lietuvas un lielā mērā ietekmēja reģiona oficiālās normatīvās toponīmijas veidošanos.

Visi rakstā analizētie oikonīmi vairs netiek lietoti. Apkopojot pētījumu rezultātus, var secināt, ka šie toponīmi pieder pie rietumģermāņu izcelsmes vietvārdiem. Tikai divi no toponīmiem – *Jan Alzeik* un *Wittblind* – varētu būt attiecināti uz novatoriskiem (t. i. – vēlniem) toponīmiem, kas pakāpeniski aizstāja personvārdu liet. *Alsēika / Alseikā* un autohtono vietvārdu **Baltaukšliai*.

Apkopojot lietuviešu toponīmu *Jan Alzeik, Andullen / Greger Zceyp, Wittblind* pētījuma rezultātus, tiek piedāvāti šādi galvenie secinājumi.

1. Oikonīma liet. *Jan Alzeik* pamatā var būt (a) primārs rietumģermāņu izcelsmes onīms, sal. toponīmu vlv. *Alzeke* 1435 (ar vārda struktūras morfofonētiskās izmaiņas atspoguļojumu, t. i., vlv. $\bar{e} \leftrightarrow ei$) vai (b) ģermanizēta liet. *Alsėika / Alseikà / Alseikis* forma.
2. Vietvārda liet. *Andullen* 1796 izcelsme, tāpat kā personvārdam latv. *Andulis*, balstāma uz salīdzinājumu ar personvārdu slv. *Andulf*.
3. Vietvārds liet. *Greger Zceip* ir neadaptēts ģermānisms, kas saistāms ar personvārdu vav. / vlv. *Georgius* 'Georgs' un uzvārdu s. pol. *Zips / Cyps* 'cilvēks no Cipsas' (sal. vāc. *Zips* 'lat. *Scepusium* – bijušās Ungārijas karalistes daļa') ar nozīmi *'Georga Ceipa zeme' (ar $-i-$ → $-ei-$ ($-ey-$) diftongizāciju vaļējā zilbē).
4. Vietvārds liet. *Wittblind* ir saliktenis ar komponentu metatēzi, t. i., *Witkenblind ← *Blindwitken, kas sastāv no adj. vāc. dial. (a. prūs.) *blind* 'bālgans' un subst. vāc. dial. (a. prūs.) *Witke* 'maza zivtiņa', kam pamatā var rekonstruēt baltu cilmes onīmu *Baltaukšliai *'balto zivtiņu – vīķu jeb jugliņu ciems'.

SUMMARY

OIKONYMS OF UNKNOWN ORIGIN OF THE KLAIPĒDA REGION: *JAN ALZEIK, ANDULLEN / GREGER ZCEYP, WITTLIND*

Rolandas Kregždys

The article updates the etymology of the place-names *Jan Alzeik, Andullen / Greger Zceyp, Wittblind*, situated in Klaipėda Region, in the western part of Lithuania.

The region is the only area in Lithuania where the majority of people once used the German language. This circumstance, as well as a cultural environment which differed from the rest of Lithuania, and greatly influenced the formation of the official normative toponymy of this region.

All oikonyms analysed in the article are extinct toponyms. In summing up the research results, one may conclude that these toponyms belong to place-names of West Germanic origin. Only two of them, i.e. toponyms *Jan Alzeik* and *Wittblind*, might be ascribed to innovative (i.e. late) toponyms which over time replaced the personal name Lith. *Alsėika / Alseikà* and the inherited place-name *Baltaukšliai.

In summarizing the outcomes of the research into the Lithuanian toponyms *Jan Alzeik, Andullen / Greger Zceyp, Wittblind*, the following main conclusions are proposed:

1. The oikonym Lith. *Jan Alzeik* presupposes (a) a primary onym of West Germanic origin, cf. top. MLG *Alzeke* 1435 (with the reflection of a morphophonetic change in the word structure, i.e., MLG $\bar{e} \leftrightarrow ei$), or (b) a Germanized form used instead of Lith. *Alsėika / Alseikà / Alseikis*.
2. The origin of the toponym Lith. *Andullen* 1796, just like personal name Latv. *Andulis*, should be based on a comparison with the personal name OLG *Andulf*.
3. The toponym Lith. *Greger Zceyp* presupposes a primary onym of West Germanic origin with the meaning *'a land of *Georg Zeip* (↔ *'a man from *Zips*' [with diphthongization of $-i-$ (in the position of the open syllable) to $-ei-$ ($-ey-$)]' reflected by the hypocoristic form *Greger*, made from the personal name MHG / MLG *Georgius* 'Georg' and the surname OPol. *Zips / Cyps* 'a man from *Zips*' (cf. the choronym G *Zips* 'Lat. *Scepusium* – a part of the former Kingdom of Hungary').
4. The place-name Lith. *Wittblind* belongs to a group of the compounds with metathesis of the first component, i.e., *Witkenblind ← *Blindwitken, originating from adj. G dial. (EPruss.) *blind* 'whitish' and sub. G dial. (EPruss.) *Witke* 'a little fish', presupposing the reconstruction of an inherited onym of Baltic origin *Baltaukšliai *'a village of white fishes, i.e. *Bleak Village*'.